

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
TÜRKİYE KÜLTÜR PORTALI PROJESİ

ARKEOLOJİ ve SANAT TARİHİ

SANAT TARİHİ

TÜRK MÜZECİLİĞİ

Prof.Dr. Kıymet Giray

KASIM- 2009

ANKARA

12. TÜRK MÜZECİLİĞİ

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Müze, Türkiye’de Müzecilik

Selçuklu ve Osmanlı devrinde bazı Bizans eserlerinin özellikle Konya’daki sur duvarlarında, kapılarda, Konya İlgın arasındaki Kadın Hanı cephesinde gerek koruma gerekse dekoratif amaçlara yönelik kullanılması bir nevi Türklerde müzeciliğin miladı olarak kabul görse de Türk Müzeciliği temellerini, Avrupa’nın çağdaş kurumlarının Batılılaşma devriyle birlikte Osmanlı Devleti’ne dahil olması, müzecilik değerlerinin de Türk aydınlanma oluşumu içerisinde yerini almaya başlaması, kültürel miras bilincinin şekillenmesi ve korunma gerekliliği fikriyle beraber gelişerek 19. yüzyılın ikinci yarısında atar. Bu dönemde günümüz değerleriyle topluma sanatın ve kültürün ışığını yansıtan bir kurum yaratılması başlangıçta mümkün olmasa da Avrupa’daki müzeler örnek alınarak mevcut sanat ve kültürel değere sahip eserler toplanır ve müzecilik açısından bazı hukuki düzenlemelerle önemli adımlar dikkati çeker. Avrupa’daki çok sayıda müzenin sahip olduğu sanat koleksiyonları ve kıymetli hazineleri aynı zamanda o devlet ve toplumun bir kültürel belleği ve gücünü simgelediğinden benzer kurumlar yaratma çabası Osmanlıda da yankısını bulmuştur. Bu bağlamda Tophane Müşiri Ahmet Paşa’nın düzenlediği tarihi silahların bir deposu niteliğindeki Topkapı Sarayı yakınındaki Aya İrini Kilisesi 1869’dan itibaren müze olarak resmi bir nitelik kazanır. Bunu takip eden süreçte müze müdürlüğünün meydana getirilmesi ve çeşitli hukuki düzenlemeler teşkilat yapısının oluşturulması gibi adımlar izlenir. Yurt sathındaki kazıları Maarif Vekaleti sorumluluğuna bırakan ve eski eserlerin memleket dışına çıkarılmasını engelleyen Asar-ı Atika (Eski Eser) Nizamnamesi 13 Şubat 1869 tarihiyle yürürlüğe girer. Bu düzenleme sanat eserlerinin kaçırılmasını engellemişken 1874’deki çeşitli değişikliklerle bu yasak kaldırılır ve bir çok eser geri dönmek üzere kaybedilir. Bu yanıştan 1884 yılında Asar-ı Atika Nizamnamesi tekrar değiştirilerek dönülür ve daha sonra 1906 yılında küçük değişiklikler yapılır. Bu değişiklik sürecinde Sadrazam İbrahim Edhem Paşa’nın oğlu ve Müze-i Hümayun’un müdürlüğünü yapmış, Paris’te resim ve arkeoloji eğitimi alan Osman Hamdi Bey’in katkıları vardır. Osmanlı coğrafyasında ilk bilimsel kazılara öncülük etmesi ve çağdaş müzecilik anlayışının şekillenmesinde önemli bir rol oynayan Osman Hamdi Bey, eski eserlerin yurt dışına götürülmesine karşı mücadelesini 1884’deki düzenlemeyle kazanır. Yabancılar tarafından yapılan kazıların kontrolü yanında Nemrut, Lagina, Hekate, Sidon’da kazı çalışmalarını yürütür. Müze fonksiyonuna yönelik bir bina yapılması gerekliliği fikrini ortaya atarak bu hususta siyasi ve mali destek sağladıktan sonra, İstanbul Arkeoloji Müzesi binasının yapılmasını sağlar. 1884’deki hukuki alt yapı bazı değişikliklerle cumhuriyetin kurulmasından sonra da kabul görür ve 1965 yılında kanun olarak çıkarılır. Önce 1973’de 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu kabul edilir, 1983’de halen yürürlükteki 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kabul edilir.

Cumhuriyet döneminde Ankara Etnografya Müzesi inşa edilir. Bunu takiben memleketin her sathında devlet tarafından çok sayıda arkeolojik ve etnografik eserlerin sergilendiği müze binaları yapılır, birçok ören yeri düzenlemelerle açık hava müzesi haline getirilir. Günümüzde Avrupa ve dünyada yılın müzesi ödülü kazanmış devlet müzelerimiz yanında çok sayıda özel müze de bulunmaktadır.

Kaynak (Source):

Eyice, S., “Müzeciliğimizin Başlangıcı ve Türk-İslam Müzeleri”, Müze/Museum, 1990, s. 5-8

Gerçek, F., Türk Müzeciliği, Ankara. 1999

Önder, M., The Museum of Turkey, Ankara 1983.

Özkasım H.-Ögel,S., “Türkiye’de Müzeciliğin Gelişimi”, itüdergisi/b, C.2, S.1, İstanbul 2005, s.96-102.

Yıldızturun,M., .(), “Koleksiyonculuktan Müzeciliğe Geçiş ve Türk Müzeciliği”, Geçmişten Geleceğe Türkiye’de Müzecilik I, Sempozyum 21-22 Mayıs 2007, Ankara2007, s. 27-34.

Haklar (Rights): (Telif ve kullanım hakları ile ilgili bilgiler.)

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca hazırlanan tüm içeriğin her türlü ortamda umuma arz yetkisi sınırsız süreyle Kültür Turizm Bakanlığına devredilmiştir. Bakanlık sonraki zamanlarda hazırlanan içerikle ilgili düzeltme, ekleme, silme veya yayından kaldırma hakkına sahiptir.

Kaynağı Hazırlayan / Emeği Geçen	Konu Editörü	Proje Yöneticisi
Prof.Dr.Kıymet Giray / Dr.Serkan Sunay	Prof. Dr. Kıymet Giray	Prof.Dr.Hale Küniçen